

Zvonjenje v gozdu pri Ptuju.

Pripoveduje Lea Fatur.

Tako približno pred tristo leti je bilo. Suščev veter je bril mrzlo, podil rahel dih pomladni, ki se je bila oznanila že tako lepo. V krčmi, ki je stala samotna pred vhodom v širok gozd ob stari cesti v Ptuj, je sedel prašen in truden romar. Brada in dolgi lasje mu zakrivajo obraz, trud in žalost mn gledata iz oči. Krčmar Primož, že prileten fant, doma iz Haloz, je pravil romarju, kako nerad da je na tem samotnem kraju. Krčma ne nese dosti, oženil bi se, pa nobena ženska bi ne šla stanovat pred gozdom. Oženil bi se rad v Ptaju k lepi vdovi Barbari, ki ima hišo zmiraj polno pivcev in škrinje polne blaga. Pa Barbara mu očita, da išče le njene premoženja. Vzela bi ga pač, da je tudi on bogat — bogatija išče vedno bogatije, revež si pa ne

more pomagati — tako je na svetu vedno bilo in bo. Pa ne ve morda romar za čudežno travo, ki odpira vse zaklade sveta?

Romar je poslušal Primoževe tožbe, kot se poslnša malovažna, neumna reč. S pomilovalnim usmievom mu reče:

„Čudodelno korenino! O vi bedak! Kdo jo je videl, imel? Ženska vas miče. Cuvajte se! Ženska je prinesla zlo na svet, samo ženska. In če je še tako čista in sveta, nesreča pride po nji. Vsi smo hudemu podvrženi, res je to Primož. Mnogokrat pa ne bi varal, ne ubijal, ne kradel moški — da ga ne natakne na to želja ustreči ženski želji. Glej mene, krčmar! Mrzel veter brije zunaj. Truden sem, prehlajen. Ustavil bi se rad, počival. A kje je še Sveta dežela! Daleč je še Zveličarjev grob, kjer operem greha svojo dušo. Ne smem se ustaviti na poti pokore, Primož. Kdor je grešil, naj dela pokoro, Primož — taka je postava in pravična je. — Naj mi bo Bog milostljiv sodnik! Ženska, čista kot dan, trpi, se pokori z menoj, radi mene. Ti pa krčmar — čuvaj se! Obračaj svoje misli v samoti k Bogu, da te ne premaga napast. Povej, kaj sem strošil, da nadaljujem svojo težko pot. Zdi se mi, da bom gazil jutri sneg.“

„Gotovo,“ je odgovarjal Primož, računil na prste in prištel hitro par vinarjev. „Sv. Blaž nam prinese sneg. Bil je tako topel, da je prišel medved pogledat božji svet — zdaj pa bo čepel, menim, še dolgo v duplini, in kdor nima nujnega opravila, bi ostal, menim, tudi raje pod streho. Ostanite tukaj, sveti mož, pokora že počaka, da se stopi sneg. Kaj pa je tako hudega na vaši duši?“

„Brigaj se krčmar za svoje grehe in pazi, da ti ne bodo težili duše še bolj kot mene,“ je odgovoril romar nevoljno, odvil debel pas, vzel pest zlatov iz njega in iskal med zlati drobiža. O kako pohlepno so zasijale Primoževe oči! Da bi imel on samo po-

lovico tega, kar je v pasu, bi se ženil pri veseli vdovi v mestu in živel gosposko. Romar je gotovo kak vitez, ki je ubil v dvoboju ali zavratno tekmeca pri ženski in je dobil pri spovedi za pokoro, da mora romat v Jeruzalem. Peš potuje; malo stroši. Kaj je takemu romarju za denar? Pa če se mu zgodi nesreča — če umrje predno dospe v Jeruzalem — kaj je takemu možu za življenje?

„Hvaljen bodi na veke naš Gospod!“ je pozdravil romar, se zavil tesneje v plašč in stopal odločno po cesti, proti gozdu. Primož je zrl za njim. Hotel mu je pokazati bližnjico, ki mu prikrajša za celo uro pot skozi gozd. Hotel je — pa ni . . . Gost je gozd, teman . . . Daleč in blizu ni duše . . . Kdo čuje romarjev poslednji krik? Samo vrane in orli, samo zajci in veverice, zveri in ptice. Ej Barbara, lepa vesela vdova! Ali veš, kako se pride poštenim potom do denarja? Bežite izkušnjave, ne plazi se mi črni maček pod nogami — hiti romar, hiti, še je svetel dan in razbojniki ljubijo tmino . . . — O zakaj mi je pokazal nesrečni pas! . . .

Romar gre. Cesta se vije po gozdu. Hrasti so debeli kot najširji krčmar, smreke temne, žalostne, kot spomin greha. In večer se bliža . . . Zdaj zvoni zvonček v samostanu, te vabi k molitvi. Cirila prelepa . . . Menil sem, da bom hodil ponosen, srečen ob tvoji strani. Pa drug mi je hotel prevzeti twojo roko in srce, Cirila prelepa . . . Dvoboj! Prebodel sem ga . . . Nikdar več naj te ne vidi, Cirila prelepa . . . Ah! Prebodel sem ga! V slepi strasti ljubosumnosti — kri je na mojih rokah! Cirila prelepa . . . Rešite me zdaj očitanja vesti, črne krasne oči — tolaži me, Cirila prelepa! „Tolažba, mir je le tam gori — samo cerkev te reši in tolaži — ključ ima, ki odpira in zapira . . .“

Rekla si, blaga deva, in vrgel sem se na kolena pred sinom cerkve, slušal obsodbo mojo: „Romaj v

Sveto deželo — na tej poti najdeš odpuščanje!“ In jaz romam brez prestanka, Cirila . . . ker vem, da ti močijo solze pokore in žalosti obraz, dokler ni očiščena moja duša. Odrekla si se ljubezni, ki je postala kriva uboja — v samostanu moliš za pokoj duše ubitega, za očiščenje moje . . .

Kaj šumi po gozdu? Kaka senca pada črez pot? Kaj me gledaš, zajček ljubeznivi? In ti veveričica — le bliže priskakljaj... A kaj me gledaš, živalica, kaj mi hočeš povedati? Glej, srnica, plaha sicer, hiti k meni, me poriva od ceste, me gleda. To je svarjenje! Ona, ki moli vedno za mene, me svari. Kje je ropar? Tiho, mirno je v gozdu... In straha ni v srcu vitezovem, ne v srcu spokornikovem. Bog ve, da hočem zadostiti. Če me ubije na spokorni poti človeška roka, izperem s svojo krvjo svoj uboj — — —

Prav je imel medved, da se je vrnil na Blažev dan v svoj brlog. Na prezgodnji žarek pomladni je pripihal in prikihal zima nazaj. Že zeleno polje je zakril visok sneg, nebo se je zavilo v siv plašč in gledalo več dni čmerno na Ptuj in njegovo okolico. Pod motnim nebom pa je donel glas zvončka. Milo proseče, vabeče, je prihajal iz gozda, se širil po vseh pri gozdu. „To je vendar čudno,“ so dejali vaščani, da se sliši tako glasno zvon sv. Barbare. Saj je vendar daleč od tu, za griči, in nikdo se ne spominja, da bi ga bil že kdaj slišal!“

„Ne, ne!“ so ugovarjale vaščanke. „To ni zvon sv. Barbare. Ta zveni tako žalostno in stoče... Zvon sv. Barbare pa ima poln in močan glas, še v Ptiju nimajo takega zvona.“

In vsak mrak, vselej ob istem času je žvenkljalo, klicalo. Kot da vabi in prosi umirajoči: Pridite in molite za mojo dušo!... Nekateri so zapustili svoje hiše, sledili glasu. Vabil jih je v gozd. In ko so stali na razpotju v gozdu, kjer se srečata steza in cesta, je zvonilo tako glasno, kot da bi stali vaščani

pod zvonikom. Zijali so možje in žene: Nad njimi nevidni zvon, okrog njih samo drevje in dračje. Mraz jim je šel po životu — bežali so iz gozda. Zvonček pa je tožil za njimi, zamiral, jim zvenel kot prošnja umirajočega še dolgo noč v duši. „Bog sam vedi,“ so govorili vaščani, „kaj more to biti?! Ali hoče Bog, da se mu zida cerkev v gozdu, ali je umrl kje neznan svetnik?“

Tudi v gostilno k Primožu je prihajal zvončkov glas. Krčmar si je mašil ušesa, se je skrival v klet, štel svetle zlate, hodil v Ptuj. Barbara, lepa vesela vdova, se je smejala Primoževim obljudbam, povesti o nevidnem zvončku. Dragega lepotičja da ji nakupi, ji je obljuboval Primož, še tla pod njo pozlati, če ga vzame. Barbara je vprašala: „Pa odkod vzameš, Primož moj, zlato, lepotičje? Si izkopal zaklad ali oropal potnika?“ Primož se je ustrašil prevzetne šale, ki ga je zadela tako v živo in bežal iz Ptuja. Barbara mu ni verjela, da je bogat, on pa ni smel pokazati tako hitro svojega premoženja, ker bi sicer res nastal sum; pa če tudi nastane, kdo izpriča, dokaže? Nikdo ni videl romarja, nikdo ga ne pozna, ne pogreša. Romar sam pa je hitel, pobožen mož, gotovo gorak v nebesa. Še dobro mu je storil Primož, ker ga je rešil dolge mučne poti. Samo da bi ne zvonilo in zvonilo in zvonilo v gozdu!... In ljudje so tako sitni! Vsakdo govori samo o skrivnostnem zvonenu, vsakdo vprašuje Primoža, če se sliši tudi v njegovo gostilno, in kaj da misli Primož o tem. Primož zagotavlja ljudi, da ne sliši ničesar, da se jim to zdi — pa vpričo tajenja žvenklja, zvoni, vabi... Slišite? vprašajo gosti in Primož bledi. Da bi bil raje pustil romarja! Proklete ženske! Po umoru je segel, da si pridobi lepo Barbaro, zdaj se mu posmehuje in vzame drugega, če jii ne dokaže, da je bogat... Primož gre k zlatarju v Ptuj in kupi zlato verižico s srčkom, v srčku so dragi biseri. V širokem nagubanem plašču iz finega sukna, kapo in ovratnik iz drago-

cenega krzna, v novih škornjih in obleki, pisano rutico zavezano pod vratom po svatovsko, se poda Primož k Barbari. Brez starešine, brez tete gre snubit.

Bilo je še mrzlo. Sneg, ki je zapadel tako pozno, je zmrznil, drevje, ki je bilo jelo poganjati še pred mrazom, je ozeblo. O veliki škodi na sadju, katero je povzročilo letošnje čudno vreme, so se pogovarjali v gostilni vdove Barbare, ko je vstopil Primož.

„Kaj škoda,“ je rekel Primož in zažvenketal s tolarji v žepu. „Kdor ima denar, temu ne škoduje zima!“

„Hoj Primož! Glejte, kako se je razkoračil Primož!“ so vpili pivci in mlad voznik od sv. Barbare, Tomaž Hlepow, najlepši fant vse fare, se je zakrohotal: „Kaj greš snubit, Primož? Kje ti je svat, starešina? Hočeš mene, da ti vodim nevesto pred oltar?“

„Kaj se boste norčevali iz mene,“ se otrese Primož, odloži plašč, se vsede široko in vrže pest cekinov na mizo. „Kdor ima denar, dobi nevesto tudi brez starešine; pa jo dobi ti, Tomaž — vidiš, na take mreže se ženske rade vlove. Glej, Barbara! Pristno zlato in kamni — draga stvar — pa ni predraga za mojo nevesto in ženo.“

Primož je menil, da zakriči vdova od veselja. Pa ona je pogledala in potehtala verižico in rekla hladno: „Res, draga stvar; kdo bi menil, Primož, da si tako bogat...“

„Dediščino sem dobil po bratu, ki je umrl na domu v Halozah.“

„Škoda, res,“ se nasmeji veselo vdova. „Bahala se bo tvoja nevesta s takim ženinom in tako verižico. Škoda — škoda Primož! Zakaj sem se zmenila že s Tomažem!...“

„S Tomažem! Kaj?!“

Bled kot prt skoči Primož po koncu.

„Da, glej sosed moj: S Tomažem se vidiva že. dolgo rada. To bo poskočen oštir. Tebi pa ni sile,

da bi se kremžil pri takem bogastvu. Dekleta dobiš, ne vdovo — na take stvari se vsede rada vsaka ženska.“

Pivci se zakrohočejo. Primož zavpije: „Gorje meni!“ in vrže verižico na tla, bije s peto po nji, da se zdrobi leskeče drago srčice. Prestrašeni zro pivci na besnega snubca, mu prigovarjajo. Primož jih sune od sebe, zbeži s kletvijo brez plašča. Duri zaloputnejo. Družba se spogleda. Vsem je ista misel na jeziku, a nobeden je ne izreče. Barbara pobere pobita Primožev denar raz mizo in kosce strgane verižice po tleh ter zaklene v omaro:

Bo že prišel Primož, ko se iztrezni. Tak volk je na denar, ne bo ga pustil.“

„Če se ne izpremeni prej v listje,“ je menil star mož. „Ta denar ni pravega izvira. Gotovo je prodal Primož hudiču dušo zanj. Jaz ga ne bi hotel imeti v hiši. Barbara; prinese vam nesrečo.“

„Oh kaj,“ se je smejala Barbara, „denar je denar.“ —

Primož pa je divjal skozi gozd. Sprejel ga je zvončkov glas. Tedaj je zajokal Primož na glas... Prokleta ženska! Kaj ga je mamila — on je menil, da je vse res, ona pa se je posmehovala s Tomažem. V pogubo ga je spravila s svojo brezdušno šalo. O kako je rekel romar: Čuvaj se žensk! Glej, da ne boš nosil še težje butare svojega gorja... O težko jo nosim, sveti mož, težko! Prosi, izprosi mi odpuščanja! —

Svetlo ljubo solnce je prisijalo zopet toplo na ptujsko okolico. Ginil je sneg, tajal se led. Samo v gostem gozdu sta se držala led in sneg dalje časa, iz gozda pa je klical, vabil in prosil zvonček vsak večerni mrak. Vaščani ob gozdu so se že privadili čudnemu zvonjenju in so izmolili očenaš za dušo, ki se muči nekje, ki si želi pogreba trupla. Tudi Primož je slišal vsak večer zvonjenje iz gozda, jokal je ob tem glasu in klel...

Drevje je poganjalo, zelen mah se je pokazal izpod plasti ledu. V Ptiju je bil sejem, tja se je napotila tropa kmetov iz bližnjih vasi. Ko pridejo v gozd, jih sprejme zvončkov glas. Srebrno, milo jim zvoni naproti, narašča močneje — ko pridejo do razpotja, obmolkne — zazvoni glasno in kratko, kot bi reklo: Glej, glej vendar!

Možje obstanejo, se ozirajo, iščejo po grmovju. In ko se ustavi in oglasi zvonček tretjič — zastanejo, zakričijo: Med grmovjem leži moško truplo, odeto v romarski plašč — globoka rana v zatišniku. Zato tedaj zvonček! Svet mož je moral biti ta romar — še mu odseva blag mir z obličja. Kdo je? Kam je bil namenjen? Sam Bog ve! Nesimo ga v Ptuj, da bo jasna ljudem pregreha in čudež...

Naredili so nosilnico iz vej in položili s spoštovanjem mrtvega romarja na njo. Zvonček je pel zdaj veselo, slovesno, spremjal jih do gozdnega roba, do samotne krčme ob cesti v Ptuj. Tam obmolkne zvonček — nosilci čutijo nakrat posebno trudnost v udih in odložijo pred krčmo svojo nosilnico.

„Kaj nesete, kaj?“ je zajecljal Primož na vratih in postal bledejši od platnene krpe.

„Nesemo truplo božjega služabnika, pobožnega romarja. Zločinska roka ga je umorila, ne vemo zakaj, kdaj. Pa solnce razkriva dela noči, Bog je naredil čudež, da ne bodo trohnele kosti njegovega sluge v neposvečeni zemlji. Do zdaj je zvonil glas iz nebes. Gotovo nam odkrije še morilca. Kaj ti je, Primož? Poznaš moža?“

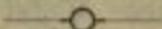
„Čuvaj se ženske, je rekel,“ se zajoče Primož in pade na kolena pred romarjevim truplom. „Jaz sem ga umoril, jaz! Zaradi denarja, zaradi vdove Barbare! O prosi za mene, sveti mož, ki si dokončal prezgodaj romarsko pot! V Jeruzalem je hotel, a jaz sem ga ubil! Usmili se me Bog!“

Z veliko slovesnostjo so pokopali v Ptuju neznanega romarja. Izpodbuden govor o človeških pogubnih strasteh je imel ptujski dekan. Ljudstvo je jokalo na glas, ko je popisoval, kako je odkrila previdnost božja zločin, kako je postal Primožu zlato umorjenega oster bič...

Zagrebli so romarja med glasnim ihtenjem ljudstva. Tedaj se je oglasil jasno nad pogrebci skrivnostni zvonček, zvonil zmagovito, veselo. —

Oglasil se je še enkrat. Milo, tožno je zvončkalo po zraku, ko so peljali rablji Primoža k vislicam. Primož je pogledal v nebo in se nasmehnil: „Odpušča mi sveti mož! Odpustite mi tudi vi, prijatelji in sosedje — odpustite pohujšanje — varujte se pohlepa po zlatu, varujte se žensk! Molite zame!“

Umrl je spokorno. Jokalo je vse na glas, ko je obrnil oči. Vdova Barbara si je zakrila obraz, zahvalila Boga, da je ni premotil lesk zlata, da je vzela raje revnega, toda poštenega Tomaža. Primožev denar je vzela iz omare in dala za zadušnice nesrečnega krčmarja ob cesti v Ptuj.

Živalske pravljice.

Sinici.

Prva: Take zime pa še ne pomnim, odkar je umrla moja mati. Takrat je bila res huda, a vendor malo milejša kot je letos.

Druga: Jaz sem že stara, pa nisem v vseh svojih letih pretrpela toliko mraza in lakote kot to zimo.

Prva: Da bi vsaj hrane imele dovolj! Mraz bi še na kak način pretrpele. A če iz želodca ni topote, je tudi od drugod ni.